

Село Толовица е на брега на Рабишкото езеро. В това село на Белоградчишка околия през 1882 г. е имало 51 къщи. Днес селото има около 70 жители и административно е в състава на община Макреш.

В село Толовица е живял Цоло Тодоров - идейният вдъхновител и водач на Белоградчишкото въстание от 1850 г. За детството на Цоло Тодоров се знае малко. Той е роден в с. Белимел. Когато е на дванадесетгодишна възраст, родителите му, подложени на преследвания и гонения от турците в родното му село, се изселват в село Толовица, Белоградчишко. На следващата година местен спяхия съсича невръстния брат на Цоло — Павелчо. Една година по-късно Цоло убива от засада убиеца на брат си и бяга в Сърбия. Започва работа като ратай. Жени се и се установява в Щип, където жена му почива при раждане, а той оставя детето си за отглеждане. За следващия период от около десет години не се знае нищо за живота му. Около двадесет и пет годишен Цоло се завръща в Толовица и става овчар. При събирането на данъка в натура Цоло прави впечатление на началника на видинския гарнизон като разделил младите животни от старите и ги сортирал по цвят и качества в различните яхъри и е произведен в събирач на този вид данък за целия Видински санджак. Определен е за баш кнез на Толовица и околните села Макреш, Шишманово, Подгоре, Раяновци, Раковица и Рабиша. Тодоров получава правото да очертае границите на селата, като започне от село Толовица, което той извършва, възседнал един бял кон. Цоло Тодоров става най-едрият земевладелец и съответно данъкоплатец в целия санджак, както личи от данъчните регистри. Построява си къща в Толовица, но се установява в града, където се задомява със жена на име Стойна. Въпреки заеманото високо положение във Видинския санджак Цоло Тодоров е инициатор и един от главните ръководители на Белоградчишкото въстание от 1850 година.

В началото на годината в Раковишкия манастир, разположен в отдалечена планинска местност, се събира първото Българско народно събрание, което взема решение въстанието да започне на 1 юни. В манастира се пази като изключително ценна

Цоло Тодоров

Написано от ivailo
Петък, 16 Март 2012 00:00

реликва „кървавото съзаклятие“, документ, подписан с капки кръв от участниците. В списъка са двеста имена, предимно башкнезове от цялата област и първият подпис е на Цоло Тодоров. За ръководители са избрани кнез Цоло Тодоров, кнез Петко Маринов, кнез Иван Кулин, Вълчо Бочев Куюмджията, Лило Панов, дедо Божин и др. и други. Изработва се план за военните действия.

След предателство Белоградчишките първенци са аресувани и отведени в Калето. По-специално е било отношението към Цоло Тодоров като към предишно доверено на властта лице. От него се искало да признае, че е извършил грях пред Бога, като се е надигнал срещу установения ред на нещата, но той не се съгласява. Тогава отсичат първо лявата му китка и поставят за няколко секунди в пламъка на огъня ръката му, за да се затвори раната. След което искат от него да признае, че е извършил грях и да го признае публично пред раята, където и както му кажат, след което ще го пуснат и той пак ще си бъде Цоло Тодоров, господарят и чорбаджията. Цоло отвърща с мълчание и така мълчи докато последователно отсичат и дясната му китка и стъпалата на краката му. Чак след това е обезглавен заедно с другите арестувани.

Разбира се достоверността на тази информация, почерпена от мрежата, може да се постави под съмнение. Очевидно освен историческите факти са използвани и измислени художествени образи от няколкото романи, посветени на Белоградчишкото въстание. Твърди се, че къщата на Цоло Тодоров е запазена и има планове да бъде превърната в музей.